

28 octombrie 2023

„Trypticul” puccinian și „Carmen” la Deutsche Oper Berlin

Text de Costin Popa

Cronica pe care o veți citi în continuare seamănă cu cea de acum o săptămână, intitulată „Verdi la Staatsoper Berlin”, adică are aceleași coordonate, interpretare muzicală de înalt nivel, regii calamitoase, neconforme cu sursele, partitură și libret, sau pe aproape. Așa că ar fi bine să vă prezint succint locația, mai întâi.

Opera Germană din Berlin a fost construită în 1961, pe amplasamentul unui vechi teatru liric fondat în 1912, edificiu distrus în timpul războiului. Este o construcție modernă, acomodează 1865 de locuri și propune un afiș combinat, așa cum procedează și Staatsoper, numai că sunt programate și balet, recitaluri, concerte simfonice, alte manifestări. În octombrie au fost reprezentate cinci titluri lirice. Actualul director muzical general este Sir Donald Runnicles, care a urmat unor nume istorice ca Bruno Walter, Ferenc Fricsay, Lorin Maazel, Giuseppe Sinopoli, Christian Thielemann etc.

„Mantaua” cu Jonathan Tetelman, vedetă

Da, prima operă a „Trypticului” de Puccini format din „Mantaua”, „Sora Angelica” și „Gianni Schicchi” l-a avut ca star absolut pe tenorul american de origine chiliană Jonathan Tetelman, tânăr de 34 de ani, pe care l-am revăzut cu bucurie după spectacolul cu „Traviata” de la București, din 2022, acum nici un an. Cum notam

atunci, va fi o mare vedetă ceea ce s-a adevărit. Teatrele mari încep să se bată pentru el. Vocea de culoare prețios rezonantă (se simte că a studiat mai întâi ca bariton) dezvoltă armonice fabuloase, consistente pe tot ambitusul și pictează culori de la cele suave în *mezzavoce* mătăsoasă la vehemente accente spinte. Așadat, un tenor liric-spint, cu volum important de glas, care servește auditoriului o frazare lungă, omogenă și o siguranță stupefiantă a notelor înalte, inclusiv a celor viguroase din duetul Luigi - Giorgetta, însoțite de celebra appoggiatură supraacută, o țesătură vocală infernală de forță. Totul susținut de o respirație lungă, ideală, ce îi permite să jongleze cu desenele melodice pucciniene încărcate de elan pasional ardent. Și dacă mai adaug că longilinul Tetelman are și *look* și siluetă de june prim, cum să nu palpitate doamnele și domnișoarele din sală?!

Misha Kiria și Jonathan Tetelman. Foto Eike Walkenhorst

În rolul Giorgetta, soprana italiană de bună reputație Carmen Giannattasio, 48 de ani, a expus un glas spint, cu sunet cald și bogat, cu grave „de piept” de adâncă sonoritate și acute strălucitoare. Pianissime senzuale au completat repertoriul de nuanțe al artistei.

Baritonul georgian Misha Kiria, 40 de ani, a fost un Michele rugos, așa cum cere personajul, cu voce solidă, declamativ în narațiune și linie cursivă în cânt, tenebros în expresie.

În alte roluri au fost distribuiți Burkhard Ulrich (Il Tinca), Andrew Harris (Il Talpa), Natalie Lewis (La Frugola), Andrei Danilov (Vânzătorul de cântonete), Lilit Davtyan și din nou Andrei Danilov (Doi amanți).

Montarea „Tripticului” a revenit regizoarei germane Pinar Karabulut, însoțită de Michela Flück (decoruri), Teresa Vergho (costume), Carsten Rüger (lumini), echipă care a zugrăvit în „Mantaua” o atmosferă ternă a cheiurilor cu maluri înalte ale Senei, ea însăși simbolizată printr-o... baltă în mijlocul scenei, pe care o răscolesc eroii. Costumele sunt moderne, mușamalele roșii erau materialele la ordinea zilei pentru Michele, în a cărei mantie îl învelește pe proaspătul ucis Luigi și sub care, același criminal, o ascunde și pe soția Giorgetta după ce o străpunge cu cuțitul. Se ridică astfel la doi numărul morților puși în seama lui Michele, contrar libretului lui Giuseppe Adami, care se limitează la Luigi, amantul Giorgettei, cea minijupată și sexy, tot în rochie de mușama roșie. Un banner cu mesajul dantesc „Lasciate ogni speranza voi ch'entrate” nu se potrivea, părea exagerat.

„Sora Angelica” în modernitate

Echipa realizatoare s-a arătat mult mai inventivă în cea de-a doua lucrare a „Tripticului”, în care turnanta scenei a rotit tot timpul elemente diverse de decor, stilizate, luminoase, o cameră în care călugărițele aveau permisiunea să fumeze, o stâncă fără funcțiune clară și definită, o piscină pe post de fântână etc. Unele dintre ele se recunoșteau ca făcând parte din platoul primei opere. Economie.

Călugărițele aparțineau unui ordin imaginar, cu podoabe capilare ce aminteau de coroanele vikingilor, cu frumoase sutane alb-bleu-turcoaz despicate sexy până la mijloc și mișcări lascive. Singura culoare roșie a revenit rochiei somptuoase a Mătușii Principese (Zia Principessa). Viața în mănăstire a fost destul de liber descrisă,

furnizoarele de alimente veneau cu sacoșe de la mall, dar personajele aveau contururi bine fixate în contextul tramei. Eroina titulară s-a sinucis după ce s-a lepădat de haina monahală, a rămas într-un *body* mulat și abia cu ultima suflare a reîmbrăcat sutana. O imagine respingătoare a Angelicăi, abundant însângărată sub pânțele a impresionat. S-au răsucit în mormânt și libretistul Giovacchino Forzano și Giacomo Puccini.

Mané Galoyan. Foto Eike Walkenhorst

Soprana armeană Mané Galoyan, 30 de ani, a trăit rolul Surorii Angelica în toată complexitatea lui, de la confruntările dure cu mătușa ei, Principesa, până la frământările sufletești ce au urmărit-o pe tot parcursul vieții în mănăstire până la finalul tragic. Grație unui glas liric - spint, cu culoare „plină” de voce a învins dramaticele adresări și a continuat în cunoscuta arie „Senza mamma” cu sunete moi, velurate și expresive. Pianissimele ușoare au încheiat partitura în prelungă finețe, cu tente *piangendo*.

Violeta Urmana și Mané Galoyan. Foto Eike Walkenhorst

Violeta Urmana, artista lituaniană de 62 de ani în a cărei magistrală carieră a abordat roluri de mezzosoprană și soprană dramatică, a interpretat personajul Zia Principessa, contraltă, afișând o timbralitate impunătoare, monumentală, în care a strecurat și multă sensibilitate, alături de tușele dominante.

Distribuția a fost completată de Lauren Decker (La Badessa - Stareța), Natalie Lewis (La Suora Zelatrice - Sora monitoare), Davia Bouley (La Maestra delle Novizie - Îndrumătoarea novicelor), Lilit Davtyan (Suor Genovieffa - Sora Genovieffa), Stephanie Lloyd (Suor Osmina - Sora Osmina), Gyumi Park (Suor Dolcina - Sora Dolcina), Oleksandra Diachenko (La Suora Infermiera - Sora infirmieră), Alyson Rosales și Kristina Griep (Cercatrice - Surorile cerșetoare), Karola Pavone (La Novizia - Novicea), Julie Wyma și Margarita Greiner (Le Converse - Surorile mirene).

Un delicios „Gianni Schicchi”

Într-adevăr, poate cel mai reușit spectacol dintre cele trei, privind din unghi regizoral, totuși găselnițele de câteva ori întrebătoare nu au lipsit. Majoritatea simpatice, dar unele ciudate, fără sens. Montarea lui Pinar Karabulut este o parodie a operei comice pucciniene pe libretul aceluiași Giovacchino Forzano și faptul se

prezintă de la început. Decedatul Buoso Donati trăiește, se sperie când vede publicul, se trânteste în presupusul pat mortuar și se prefacă. Ceea ce nu se știe este unde a dispărut până la final.

În rest, totul se desfășoară normal, în spirit de *commedia dell'arte* transpus în contemporaneitate, cu machiaje sau măști grotești, peruci și costume excentrice, dar mai ales cu un joc de scenă animat și variat, dens și bine relaționat între personaje. Gagurile și situațiile caraghioase, ridicole (testamentul lui Buoso este cât un timbru poștal) abundă, atmosfera este explozivă.

Totul se petrece în ambientul unei camere albe în mijlocul căreia tronează patul. De neînțeles au fost inserții ce aminteau de anterioarele opere ale „Tripticului”, două călugărițe costumate ca în „Sora Angelica” au traversat scena și au salutat-o respectuos pe fosta colegă, acum interpreta rolului Lauretta! Sau rotirea cu platoul a unor elemente de decoruri din primele două opere?!?

Scenă din „Gianni Schicchi”. Foto Eike Walkenhorst

Excelent a fost în rolul titular Misha Kiria, pregătit cu minuțiozitate în rostirea succulentă, subtilă și cu sens a replicilor, în nuanțe de *mezzoforte* șirete. Avertismentul „Addio, Firenze” este doar o pildă. Mané Galoyan a interpretat acum rolul Lauretta, în abundent lirism, frazare minunată, o adevărată rugă expresivă în aria „O mio babbino caro”, întreruptă de vreo trei ori de public cu începuturi de

aplauze, până la ovațiile finale. Se întâmplă și la case mai mari! După două roluri episodice în „Mantaua”, tenorul rus Andrei Danilov, 35 de ani, a cântat exemplar aria lui Rinuccio „Firenze è come un albero fiorito”, liric, cu elan, acut impecabil. Un glas de perspectivă.

În cele trei opere au fost distribuiți circa 35 de artiști, în afara principalilor despre care am făcut vorbire, toți fiind de înalt nivel pentru ansamblu. Este dovada valorii Deutsche Oper Berlin, care se măsoară și în forța trupei, nu numai a invitaților.

Nu mai vorbesc de ștacheta înaltă a Corului (pregătire Jeremy Bines), Corului de Copii (pregătire Christian Lindhorst), al Orchestrei teatrului, în acea seară sub bagheta foarte tânărului belgo-american de nici 28 de ani Giulio Cilona. A demonstrat preparative consistente în literatura veristă, o conducere sigură și cu bună urmărire a vocilor De observat în viitor.

„Carmen” macabru

Spectacolul a început amenințător, cu un Preludiu furtunos, mult prea furtunos, în care dirijorul britanic Ben Glassberg, 29 de ani, s-a bazat mai mult pe percuție, pe timpani. Noroc că tempii s-au domolit pe parcurs, apropiindu-se de echilibrul între partide și firescul tradiției franceze. Un alt bemol pe care i l-aș atașa șefului de orchestră ar fi motivat de multele salturi. De exemplu, scena schimbării gărzii (primul act) a lipsit, au existat tăieturi și în actele al III-lea și al IV-lea. Dansurile din ultimul act au lipsit deși există un nume, Silke Sense, autoare a coregrafiei. S-a ales o versiune mixată în care recitativele cântate au alternat cu cele vorbite.

Tribuna rotitoare ce putea fi comparată cu o arenă de corrida care servea ca locație a corurilor, a unor personaje, ar fi fost o bună bază pentru montare, numai că acolo se întâmplau orori. Vina principală a revenit norvegianului Ole Anders Tandberg (regia) în echipă cu Erlend Birkeland (decorul unic, tribuna), Maria Geber (costume moderne cu excepția Carmencitei, Frasquitei și lui Mercédès, îmbrăcate în rochii roșii cu volane de inspirație gitană și a lui Escamillo în costum tipic, strălucitor, de toreador). Luminile l-au avut autor pe Jeremy Bline.

Toate bune, până și pistoalele și AKM-urile din dotarea soldaților și contrabandiștilor, numai că... Escamillo îi taie în scenă și îi oferă mândru lui Carmen podoabele masculinității taurului ucis,

Don José - ca dovadă a dezertării și schimbării partidei, îl ucide și îl castrează pe locotenentul Zuniga, înmânându-i iubitei sale podoabele masculine în chip de mere roșii iar, în final, Don José o omoară și o eviscerează pe Carmen, scoțându-i inima pe care o arată tuturor în timp ce este străfulgerat de un râs dement. Orori. Scene macabre. Dacă ar fi știut libretiștii Meilhac și Halévy, ca și Georges Bizet însuși...

Scenă din „Carmen”. În centru, Aigul Akhmetshina. Foto Bettina Stöß

Mezzosoprana rusă Aigul Akhmetshina, 27 de ani, cântă în aceste momente rolul Carmen pe cele mai faimoase scene ale lumii. Super scenică, cu glas frumos rezonant posedând inserții de luciu metalic, dar și note grave profund colorate, expune treceri cursive între pasajele de registru până la acutele strălucitoare. În „Seguidilla” a cântat insinuant și dominator, iar catifeaua vocii a expus subtilități. Confesiunea din „Chanson bohème” adresată numai Frasquitei și lui Mercédès a fost delicată, finalizată cu panaș, iar aria cărților s-a derulat cu linie vocală fluidă. În final, a ținut să încheie duetul cu o ultimă acută substanțială și prelungă.

Total necunoscut mie, tenorul american Matthew Newlin, 37 de ani, a adus parfumul unei interpretări autentic lirice, de sorginte franceză a cărei cultură de stil o stăpânește, cu glas frumos condus,

deci nu dimensiunea glasului este prima lui calitate. Însă aria „La fleur” a exprimat sensibilitate cu dulce frazare, s-a înveșmântat în inflexiuni fondate pe sensurile conferite cuvintelor și s-a încheiat emoționant cu un Si bemol acut atacat în piano și crescut în intensitate până la forte. În disperare a abordat duetul final, strecurând desene pasionale printre moliciunile rememorărilor.

La 33 de ani, soprana rusă Maria Motolygina (Micaëla) anunță și ea o frumoasă carieră. Are o voce de prospețimea celor ale partenerilor, lirică și densă, cu care conduce fluent desenele melodice. Se simte în expunerea solistei o amploare reținută de glas, ceea ce denotă progresii spre alte teritorii stilistice și chiar către vocalitatea lirico-spintă. A demonstrat-o chiar în aria din actul al III-lea în care, cum se spune, și-a dat drumul.

Scenă din „Carmen”, actul al IV-lea. Foto Bettina Stöß

Escamillo, bas-baritonul sud-coreean Byung Gil Kim, a dezamăgit întrucâtva, prin lipsa de focalizare a sunetului, ceea ce conduce către unele insonorități, la care se adaugă situarea destul de frecventă sub tonul corect.

Voci bune au fost distribuite în celelalte roluri și îi numesc aici pe Eliza Verzier (Frasquita), Arianna Manganello (Mercédès), Dean

Murphy (Moralès), Christian Simmons (Zuniga), Kieran Carrel (Remendado), Artur Garbas (Dancairo).

Ca și în „Tryptic”, Corurile și Orchestra Operei Germane din Berlin au fost la altitudine.